

HIND 5 SENTI

Õpilasteleht

Nr. 28

11. mai 1938

VI aastakäik

Sõravägi läheb karjamaale

Usuliste tseremooniatega seotud karja väljalaskmine Narva-taga.

Kevadeti leiab aset nüüdki Narva-taguste valdade vene külates loomade karjalaskmine eriliste traditsioonide kohaselt. Loomade karjalaskmise puhul korraldavad vene külad ristikäike.

Suurem ja huvitavam loomade karjalaskmise tseremoonia korraldatakse peagu alati Vasknarvas. See sünnib järgmiselt. Loomade karjalaskmise päeva hommikul peetakse Vasknarva vene kirikus päevakohane jutlus. Jutulisele ilmuvad peagu kõik kohaliku küla ja ümbruskonna elanikud. Vahepääl toimetatakse Vasknarva küla ja üksikute talude loomad kiriku juure. Jumalateenistusele järgneb ristikäik. Ristikäik pühakujudega ja vaimuliku laulu-

koori saatel liigub kiriku juurest karjamaale ja tagasi. Samal ajal helisevad vahetpidamata kirikukellad. Pärast ristikäiku korraldatakse preestri poolt loomade õnnistamist pühitsetud veega. Kõige enne õnnistatakse pühitsetud veega valge lehm,

kes karja ees esimesena pidi karjamaale sammuma. Pärast valge lehma õnnistamist õnnistatakse järkjärgult terve külakari ja ka karjane oma pika pasunaga. Õnnistamise järele saadetakse kõik loomad karjamaale. Väljaastumisel annab karjane pasunaga signaali. Kui õhtul loomad karjamaalt koju aetakse, siis annab karjane teiskordselt signaali. Õhtusele signaalile järgneb loomade vastuvõtmine ja karjalauta ajamine. („P. K.“)

MAAILM A. 2038

MARSILEND

Kaljo Saarlo
Otepää

P.

Kahekümnekuuenda juuni täheselgel ja kuupaistelisel ööl, aastal 2038 võis näha mingisugust valget kera, mis kerkis Tallinnast ja sööstus kohutava kiirusega maailmaruumi. Kahanedes muutus ta kiiresti mõne hetke pärast silmale nähtamatuks.

Järgneval hommikul kirjutati ajalehtede esikülgedel: „Professor Kalevalla on läinud korda startida omakonstrueeritud maailmaruumilennukil planeedilennule. Lend on läinud senini õnnelikult. Viimases ultraraadiogrammis teatas professor Kalevalla, et ta kavatses lennata Marsile, kuna selles suunas on aparaadi liikumine millegipärast soodustatud.“

Kogu maailm jälgis pinevalt seda esimest marsilendu. Ahnelt neelati Kalevalla ultraraadiogramme sisu, sest need viisid samm-sammult lähemale inimese suurima unistuse täitmisele. — — —

Professor Kalevalla istus juhikohal skaalade, osutite ja kangide ees. Närviliste liigutustega vajutas ta kord ühele, kord teisele nupule, keeratas skaalasiid ja liigutas kangi. Polnud kerge harjumatus olukorras. Ümbritsevad taevakehad mõjustasid aparaati oma külgetõmbejõuga. Pidi olema ettevaatlik, et end mitte lasta kaasa tõmmata mõnel juhulkiult mõõduval lendtähel. Taevakehade külgetõmbejõul põhjeneski Kalevalla marsilennuk. Kalevalla oli leiutanud niisuguse aine, mille tundlikkust taevakehade külgetõmbejõu suhtes võis suurendada ja vähendada, seest läbi juhtides muutliku tugevusega ultraelektri voolu. Lennuki kere oli päält kaetud tihedalt metallkuulidega. Igast kuulist läksid juhtmed aparaadi siseruumi, mis oli ehitatud nii, et ta jäi alati, väliskesta pöördumisele vaatamata, õigesse asendisse. Suure arvu iga-suguste aparaatide tõttu jäi sääli ruumi ainult kahele inimesele: Kalevallale endale ja ta elektromehaanik Kolbele, kes oli lennuki ehitamisel abiks ja teadis selletõttu kõik ta omadused.

Et vältida õnnetusi tänaval, siis (selgitusi kõrvalolevaile piltidele, alates ülalt):

1. Pane tähele liiklemiskoridniku märguandeid!
2. Sõidutee on sõidukeile, mitte sääli seismiseks ja jutuajamiseks!
3. Ärge takistage liiklemist „tänavakoosolekuga“!
4. Kõnnitee pole võimlemisrivi tarvis!
5. Üle tänavaga minnes vaadata esmalt vasakule ja sõidutee keskjoonelt paremale!
6. Ära seisatu liiga kõnnitee veerel!
7. Ära mine üle tänavaga trammile või mõne muu sõiduki taga, siis ei näe liginevat õhtu!

Käi alati paremat kätt ja jälgi sõidukite suunanäitajat!

Järg lk. 3

(Saksa ajak.)

DIOGENES ÜTLES . . .

Kohates kalmistul Diogenest küsis Makedoonia kuningas Philippos, mis ta siin teeb, millele filosoof vastas: „Otsin sinu isa luid, kuid ma ei leia neid, sest kõigi luud on ühesugused.“

* * *

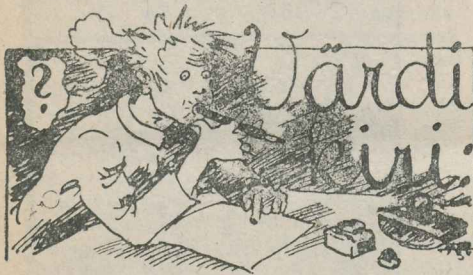
Diogeneselt küsiti, kuidas Syrakusa türann Dionysios kohtleb oma sõpru. Diogenesel oli vastus valmis. „Nagu kotte,“ ütles ta. „Ta hoiab alles need, mis on täis, ja heidab ära tühjad.“

* * *

Diogenesele küideti sõjalugude laulik Ksenofantest, kelle ettekan-deid kuulates Aleksander Suur polevat suutnud end enam rahustada, vaid tapluseks innustudes oli haaranud pihku oma mõõga käepideme.

Diogenes ütles:

„Ksenofantes oleks veelgi suurem kunstnik, kui ta oskaks laulda asjust, mis ohjeldaksid tolle meeletu hulluri kirgi.“

EKSAMID

EKSAMID

EKSAMID

Mu südant täidab üpris suur ning ülevoolav rõõm ja mu hing tundub nii kerge, et löö kas või kuuehõl-mad valla ja lenda üles. Sedasi on on sellepärast, et ma leiutasin ühe uue tõiga ehk vakti, mis on ärarääkimata suureks lohutuseks minu ja teiste minusuguste vaevases elamises. Sain hiljuti kokku mõldri Mardiga, kes käis varem minuga koos koolis ja on nüüd linnakoolis. Tal on uhke siiruviruline müts, kannab seda ühe kõrva pääl, nii et teisele poole tehku kas või vares oma pesa. Nüüd ta oli nii näost ära kukkunud, et kartsin, kui tuleks tugevam tuul, siis viiks kohe mehikese minema. Küsisin, et kuidas käsi käib. „Pole viga, ikka käisest sisse ja välja, voodrivahela pole veel läinud. Aga muidu on kõik mokas!“ Imestas. Mart ütles surmtõsise näoga ainsa sõna: „Ek-sa-mid!“

Kohkusin koledasti, vahtisin hirmunult ringi, sest ega tea... kust nad välja kargavad. „Mis loomad

Linda Reeve
V.-Kabala.

L.

Torm merel

Paiskuvad mürinal lained
kivisele kaldale.

Kaugel merel nüüd laevad
valmistuvad tormile.

Kinnitatakse purjesid — köisi —
torm tulemas äge on vist.

Meresügavusse pöördub silmi:

kas siin on me haud ja rist?

Haudvaikseks jääb järsku veel...

ei ainustki puhangut.

Ei ainustki kala, ei lainet,

nii on see tormi eel...

Äkki — purjek hüpleb ja tantsib laintel
nagu pähklikoor...

Last vette visatakse laevalt,
järel hõljub mere tormine loor.

Veel tund on vaprat võitlust,

siis puruks on mast ja poom.

Veel viivuke lainete heitlust,

ja puhas on mere joon.

Ent ööseks taas vaikib meri

ja lainete vetemõll.

Taeva taustal kuu kollane vari.

Kõlab kõrkjaist laul haldjatelt hell...

nood on?“ pärisin siis. „Jube, tead!“ seletas Mart. „Eksam on niisugune, et kevadel enne õppetöö lõppu tehakse üks hirmus pinnimine mõnes aines ja mõtle — tervest kursusest. Oleks ta, pagan, tantsukursus, no siis vehiks kas või paar nädalat ilma söömata, aga nüüd on ajalugu ja inglise keel! Mõtle ometi! Oleks sügisel kohe ära öeldud, et vot selles ja selles aines on eksam — aga ei! No kust pidin mina teadma, et seda tarvis õppida. Alles nüüd, kui see kõige kenam elu ja olemine alles algamas, panakse sulle see päris miin alla. Ja sina muudkui tuubi, nii et tint suriseb potis kui teemasinas ehk semahvoris ja tuline sulg põletab paberisse augud. Eksam on kõige kihvtsem asi siin ilmas!“

Olin kohe nõus: „Muidugi, ja ajalugu kah! Mina küll aru ei saa, mis sääl õigus või vale. Kord küsis õpetaja: „Millega lõppes Maratoni lahing?“ — „Jooksuga!“ vastasin mina nagu mustlasepüss. Sain selge numbri: 1. Teine kord küsis jälle: „Värdi, kunas valitses Karl XII?“ Teadsin kohe: „Pärast oma isa surma!“ Siis jälle: „Värdi, mida sa mäletad Napoleonist?“ — „Ei midagi!“ oli minu vastus. Ja see vastus oli õige ja seda ma teadsin, aga... isa kutsuti kooli.“

„Sedasi on nad ühte puhku!“ ohkas Mart. „Näiteks läinud aastal. Oli eksam loodusloos, kästi jutustada hästi selgesti ja piltlikult.

Uue valitsuse kutsus Vabariigi President ametisse järgmises koosseisus: pääminister — Kaarel Eenpalu haridusminister — Aleksander Jaakson kohtuminister — Albert Assor majandusminister — Leo Sepp põllutöominister — Artur Tupits siseminister — Richard Veermaa sotsiaalminister — Oskar Kask sõjaminister — Paul Lill teedeminister — Nikolai Viitak välisminister — Karl Selter

Liiklemisnädal koolides toimub 16.—21. maini (vt. tänase nr-i esikülge).

Eesti esineb Manchesteri teiduainete-näitusel, kus väljapanekud (või, muna ja liha) on saanud väga suure tähelepanu osaliseks.

Pidin seletama taimest ja algasin nii: „Taimede võime võrrelda heeringapütiga. Kui me pütil laud puruks lööme, jookseb soolvesi välja, samuti heeringad. Niisama on ka taimedega: neid vigastades voolab mahl välja... Taimede päämiseks toiduks on huumor, mida ta imeb oma juurikatega maa seest... Edasi ei lastud rääkidagi, kõik olivat liigagi piltlik minu teadmiste suhtes. Teine eksam oli matemaatika.“

Õppida palju ei saanud, teadagi kui „midagi helendab, helgib ja huikab!“ Mõlemad peod ja kõik sõrmed maalisin aga valemeid täis, nagu kindlam. Eksamil tõmbasin aga pileti, mida oskasin väga hästi. Tegin tahvlile vastava joonise ja hakkasin seletama õkva kui proffessor. Ristasin uhkesti käed seljale ja aina võristasin seletada. Aga õpetajad lugesid mu kätelt ka noid kurje kritseldusi. Jäin jällegi vahele, teadagi!“ Nii lõpetas Mart oma haleda loo ja läks koju, ohatas: „Mu närvid! Närvid!“

Vaata, onuke, sellepärast ma olengi nii õnnis, et meil neid eksameid pole. Tulevad küll testid ja muud koledused, aga nende jaoks ei tea midagi õppida ja kuidas ma siis õpin, kui ei tea. Nii on kõik korras. Ja kui lähevad halvasti, on kah hästi, sest ema ikka ütleb: „Värdi, vaata, vast saad kuidagi lõpuni välja venitada, paneksime su kah linnakooli tehnikat õppima!“

Aga sääl on ju eksamid... Nii et minul pole siin midagi viga. Ja selles äratundmise rõõmus, ja et päike särab ja säätendab, taevast sinetab ja maa rohetab, ja leplik kikitab hiirekõrvu ja... Nii et hõiskaks vist ka siis kui eksamidki oleksid. Vähemalt mina,

sinu Värdi.

KOLM TUNDI LENNUASJANDUSELE

Algus eelmises nr-is.

Hoolega kontrollida, et kõik üksikosad vastavalt joonistele oleksid kokku liimitud ja painutatud. Vead kohe parandada. Pääle kontrollimist mudel ettevaatlikult lendu lasta.

Mudeli lendulaskmisel võtta mudel käeshoidmise ribast pöidla ja esimese sõrme vahele. Mudeli esimene ots kergelt allapoole hoida ja nõrga tõukega mudel õhku paisata.

Lennuvead kõrvaldada vigade kõrvaldamise tabeli järgi.

MUDELENNUKI LENNUVIGADE KÕRVALDAMISE TABEL

Viga	Põhjus	Kuidas parandada
1. Mudel lendab nina ees vastu maad.	Tasakaal ei ole õige. Raskuspunkt liiga ees.	Nael kaugemale ninasse suruda, väiksema vastu vahetada või ära võtta. Kõrgustüür painutada ülespoole.
2. Mudeli lendjoon on laineline.	a) Raskuspunkt liiga taga. b) Mudel startides valesti hoitud. c) Kõrgustüür liiga mõjuv.	a) Nael väljapoole tõmmata. b) Uus start. c) Kõrgustüüri kergesti allapoole painutada.
3. Mudel püüab lennata otse üles, teha sõlme.	a) Kõrgustüür liiga ülal. b) Tiivad liiga kumerad (tagaäär liiga all).	a) Kõrgustüür alla painutada. b) Tiibade kumerus parandada.
4. Mudel langeb „stooporis“.	a) Tiivad ei ole kinnitatud ühe nurga all. b) Juhtseade paigalt nihkunud. c) Tiivad vigastatud.	a) Tiivad painutada õigeks. b) Juhtseade korraldada. c) Uued tiivad või veel parem uus mudel teha.
5. Mudel teeb kurvi kallakuga ringi sissepoole.	a) Kallaktüür ühel tiival üles, teisel alla paindunud. b) Kiil ja pöördetüür teisele küljele pööratud.	a) Kallaktüürid normaalseks painutada (tiiva tagaäärega ühele joonele). b) Kiil ja pöördetüür otse panna. Pöördetüüri vastassuunas painutada.
6. Mudel lendab ebakindlalt ja maandub tiivale.	a) Üks tiib on suurem teisest. b) Tiibade kumerus ei ole ühtlane.	a) Tiivad ühesuuruseks teha. b) Tiibade kumerus ühtlaseks teha.
7. Mudeli lendjoon on liiga järsk.	Raskuspunkt liiga ees.	Nael suruda tahapoole.

MARSILEND

Algus lk. 1

Kogu aeg oli Kolbe vaadanud peeglist, kus paistis Maa vähenev kujutis. Võis eraldada veel selgesti mandrite ja ookeanide piirjooni. Kolbel oli nagu raske lahkuda sellest kohast, millega on seotud kõigi inimeste elu. Miks peab just tema astuma esimesena võõra planeedi pinnale. Need mõtted tegid südame raskeks. Aga see oli ainult hetkeline nõrkusehoog, mis asendus peagi huviga lennueesmärgi vastu.

Nähes Kalevallat innukalt aparaati juhtimas, kadus Kolbel viimane mõte emakesest Maast ja ta hakkas otsima tegevust. Kontrollides hapnikutagavarasid, leidis ta toidupulbri pakikesed ja alles nüüd meenus talle, et kõht nõuab oma osa. Ta valas mõnele pulbrile hästilõhnavat vedelikku ja sai nii maitsva toidusegu. Sõi enne ise ja asus siis Kalevalla asemele juhikohale. Professor asus ahnelt maitsva toidu kallale. Oleks piisanud ka ainult pulbritest, aga Kalevalla teadis, et inimene ei suuda loobuda söömisnaudingust, mis kuivade, olgugi toitvate pulbrite tarvitamisel kaob.

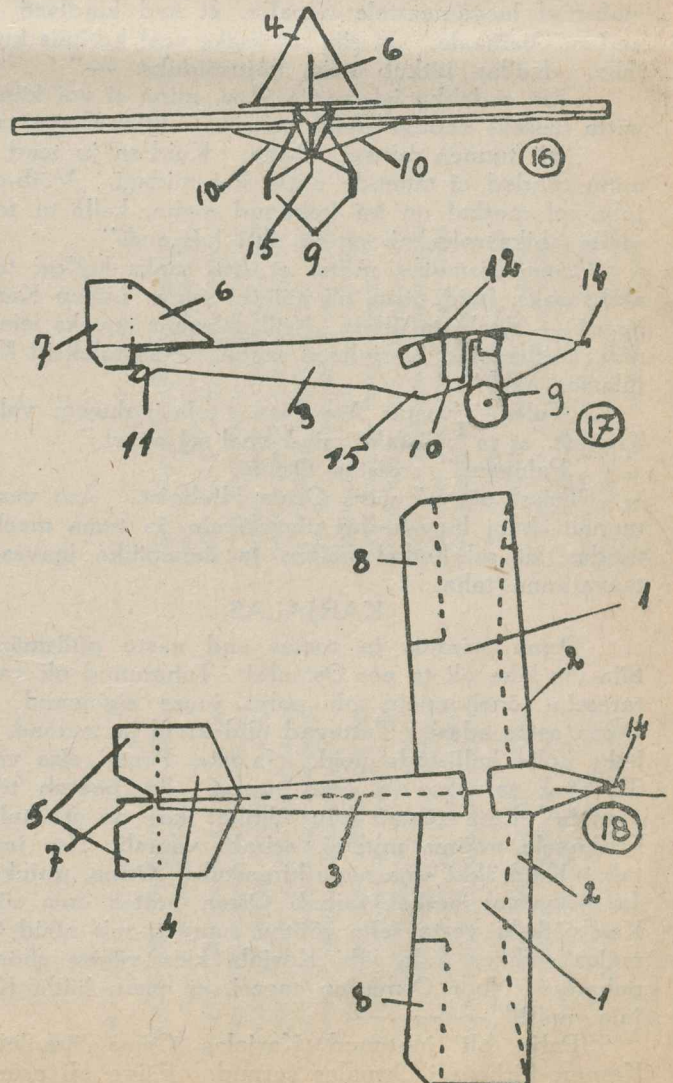
Lõpetanud söömise asus Kalevalla peeglite juure, et vaadelda ümbritsevaid taevakehi ja lennueesmärki. Keerates peeglid vastavasse asendisse, nägi ta Marssi. See oli palju suurenenud ja levitas kummalist punakat valgust. Kaunis selgesti paistsid tumedad sirged jooned ja korrapärased laigud planeedi pinnal. Need andsid tunnistust elust, sest metsikus looduses pole kunagi midagi sirget ja korrapärast. Kuu paistis kohutavalt suure ja kahvatuvalge kettana, millel võis selgesti märgata kera kumerust. Kolbe pidi tühjendama kõik kuupoolsed ultrakuulid, et jääda mõjustamata selle külgetõmbejõust.

Kui Kalevalla uuesti asus juhikohale, liikus aparaat täiesti normaalselt, välja arvatud üksikud kõrvalekaldumised. Aga ultrakuulid täitsid oma ülesannet suurepäraselt ja aparaati oli võimalik, muidugi suure osavuse ja pingul tähelepanuga tasakaalus hoida.

Kolbe õiendas midagi ultratelegraafi juures ja varsti kuulus aparaati tat-taa-tat-tat. Samal ajal naksusid kogu Maakeral telegraafiaparaadid, mille lainepikkus oli kohandatud marsilennuki lainele, võttes vastu järgmise teate: „Lähene me õnnelikult eesmärgile. Aparaadid töötavad korralikult. Kiirust ja kaugust on võimatu määrata. Üksikud planeedid mõjutavad üldist lennusuunda. Teie kallis Maakera paistab suure ämblikuna.“

See ultraraadiogramm anti kogu maailmale teada. Inimesed olid valmistatud marsilennust ja nimetasid õigusega Kalevallat ajaloo suurimaks inimeseks.

Järg lk. 8

„Ei, ta ei ole nüüd röövretkel, vaid Danelageni maksu sisse nõudmas. Ta käib säääl igal suvel.“ — Kui Osma midagi ei ütelnud, jatkas Äse: „Isa oodatakse neil päevil koju ja oleks ehk kõige parem, et lahkuksid enne seda Hjelmilt, sest hiljem võib-olla enam ei pääsegi. Seda öieti tulingi sulle siia rannale ütlema.“

„Kuhu ma siit siis läheksin?“ küsis Osma.

„Karjalasse, muidugi,“ sõnas Äse rõõmsalt, „Bornholmi prahilaevad viivad parajasti orje Norra Skiringsali orjaturule, ja ma olen korraldanud nii, et üks laev tagasisõidul peatub meie rannas. Bornholmist pääsed siis Ojamaale ja sääält Karjalasse.“

Ta pääseks Karjalasse! — Kas ta peab aga jätma Äse siia? Osma võttis hellahilju Äse kätte ja sosistas: „Tule ka sina minuga ühes Karjalasse!“

„Ei, ma ei saa tulla. Isa tapaks maha kogu Hjelmi rahva, kui oleksin tema kojutulekul siit ära. — Aga — aga jää sina siia?“

Raske võitlus tõusis Osma rinnas: jääda Äse juure, — see oleks imearmas! Kuid Karjala... Siis äkki kostis ta kindlal häälel: „Mina lähen Karjalasse, isade maale!“

Äse võpatas, kuid ta valitses end ja sõnas: „Homme tuleb arvatavasti laev sind päale võtma. Olen maksnud laevameestele niipalju, et nad kindlasti viivad su Ojamaale. Ja siin on lisaks veel kotitäis kuld- raha. Küllap jätkub neist kojusõiduks. —“

„Ma ei lahku igaveseks, Äse, mina ei või kunagi võtta naiseks kedagi muud kui sind,“ ütles Osma tasa.

„Nii tunnen minagi, Osma. Kuid sa ju tead, et minu tunded ei tähenda mitte kui midagi. Võib-olla juba sel matkal on isa kohanud mehe, kelle ta toob mulle abikaasaks, nii on ta tihti lubanud.“

Osmat hirmutas mõte, et Äse saaks kellegi teise abikaasaks, kuid otsus oli nüüdki sama: Lähen Karjalasse! — Äsele ta ütles: „Küll tulevaks suveks leiame nõu, kuidas sind Karjalasse saada. Kas tuleksid Karjalasse, Äse?“

„Tulen,“ vastas Äse tasa. „Ja palugem valget Kristust, et ta päästaks mind veel sel suvel.“

„Palugem,“ sosistas Osma.

Teisel päeval sõitis Osma Hjelmist. Äse vaatas rannalt, kuni laev kadus ulgumerele, ja tema meelest tundus, et sel hetkel vaibus ta õnnepäike igaveseks taevaranna taha.

KARJALAS.

Osma seisatas ja toetas end vastu põlismändi. Siin üle lahe oli ta ees Osmala! Tuhmunud oli valge taresein, õuehooneid oli palju juure siginenud. — Osma astus edasi. Tuttavad olid kivid ja teeraad, tahaks kohe kallistada neid. Ja näe, Penigi elas veel! Ta avas tareukse ja astus tuppa. Isa peatub töös, vaatab. Ema tõstab kätte silmille: kes on see tulija. Ei kõnele võõras midagi, seisab, vaatab. Isa imestab. Kuid äkki ema nagu kirkastub: „Osma, pojuke!“ Ja järgneval hetkel vaibus Osma nuttes ema sülle. Kes võikski vesta selle rõõmu suurust, mis nüüd Osmalas puhkes. Ja läbi Karjala käis vägev rõõmupuhang: „Noor Osma on tagasi, ei enam häda Karjala mail!“ — — —

Palju oli juhtunud Karjalas Osma äraolekul. Kammo-Pirho oli Osmalas surnud. Päivo oli asunud

kaua lõunas, sest Vaaraviitta oli teda põhjamaal ägedasti rõhunud. Kuid siis oli sõnum teadnud pajatada, et Vaaraviitta oli jäänud igaveseks ühele matkale, ja Päivö usaldas taas siirduda tagasi oma põhjala maile. Noor Rongas oli koduväina Päivolal, ta oli ikkagi saanud Kaunohelma endale. Jouttilgi oli juba naine ja ta väike poeg tatsutas joosta Osmala tares.

Peagi asus Osma kahekordse innuga tööle. Vana Osma aina imestas neist uusist kalastusvõtteist ja püüniseist, milliseid noor Osma teadis õpetada.

Ent kõige rohkem askeldas noor Osma laevade ehitustöös. Ta seletas isale, et palju kasulikum on viia ise kaubad Novgorodi ja Ojamaale, selleasemel et müüa need kaupmeestele pakutud hinnaga. Muidugi, isa mõistis seda kõike väga hästi. Suure kaubatee ääres Tiuro saare rannal kopsiti lakkamatult suuri kümnesüllaseid meriuiske. Ja Osma oli täis vaimustust.

Küürusseljaline, valgehabemeline Tiuro vaatles ühel päeval uiskude ehitamist. Vanakese meel läks üpris hääks, nähes siin noort Osmat toreda noormehe ja tema näos teadijasugu tunnusmärke. Kuid Osmale ta hüüdis: „Tead, Ojamaa kaupmehi on saabunud Linnasaarele. Mulle näib, nad mõtlevad Novgorodis talvitada.“

Hommiikul ei tarvitsenudki kaua oodata, kui juba pistis jõekääru tagant esile uhkekäilaline kaubauisk, siis teine. Juba jõudis ka kolmas uisk pärale. Osma võpatas! Säääl sõudis kuus tuttavat meest väikest paati, ja sale, kõhetu noormees oli tüüril. Nüüd vaatas noormees ranna poole, ja Osma hüüatas tasa: „Äse!“ — — —

Hiljem rannal sai Osma meestelt kuulda, kuidas kõik oli juhtunud.

Pool kuuringi pärast Osma ärasõitu oli Äse isa saabunud ja kõnelnud, et nüüd läheb Äsele meest nõutama. Kõik pidi Hjelmi lossis pulmadeks valmis seatama. Kuid Äse värises hirmust. Viimaks ta kõneles vanaeidele ära oma südame piinad ja see edasi neile kuuele ustavale mehele. Ühes siis otsustati põgeneda, kuid alles pulma aegu, et mitte rahvale tõmmata isa kättemaksu-viha. Aegsasti seati korda tugev uisk ja kanti sinna kõik reisitarbed ja Äse aarded. Kõik õnnestus. Punajuukseline peigmees ja lossihärra ei säästnud veine, ja siis võis Äse lossist märkamatuult lahkuda.

Suur oli rõõm Osmalas. Alja sulges kauni Äse oma sülelusse ja sõnas: „Ma ei uskunud, et saan kunagi tagasi oma poja, ja nüüd saan veel koguni tütregi.“ Vana Osma voolis aga toreda arbukepi¹, märkis sellele suurimad rõõmupeo-märgid ja pani selle mööda Karjalat ringi käima, — vaat nüüd peeti pulmad, misukesi veel enne pole nähtud! — —

Alles õhtu jõudes said Äse ja Osma olla kahekesi. Oli juba hämarik, kui nad kõndisid alla mere-randa. Nad tulid Killaneemele ja istusid leinakase alla kivile. Oli vaikne soe sügisõhtu. Pikkamisi kerkis täiskuu metsa tagant, muutes hõbedasäraliseks suure mereselja, mis vaiksena lebas nende ees. „Siin Karjalas on nii ütlemata ilus. Ma ei uskunud, et saan elus tunda nii suurt õnne,“ sosistas Äse. Lõpp.

¹ märkidega loosikepp, mis saadeti käest kätte sõja- või peokutse edasiandmiseks.

Viinud, kuid meie edaspidine laskumine ei vastanud süngi eelmisele. Tõrisesime ringi ja veel ja veelkord ringi — mitte ainult ühetaoliselt liikudes — vaid peadpõrivatele tõugel ja hüpetel, mis meid mõnikord ainult paarsada sammuga edasi kandis — mõnikord sellevastu ümber terve ringi ulatuse. Me alanevime ülaaegse tihedusega, kuid selgesti märgatav. Kingi vaadates laiale voolava eebenpinnast ja gendikule, millel nüüd kihutasime, märkasime, et paat ei olnud ainult pöörise mõjuks olnud asi. Nii all kui ülal oli näha laevade ristsmeid, suuri hulli ehituspuid ja puutüvesid ning rohkesti vähemaid esmeid — näiteks lõhnud mööblitükke, murtud kasete, vaate ja tünnivõtte. Kirjeldasin juba ebaloomulikkude uudishinnu, mis oli mind vallanud esialgse hirmu asemel. See näis aina kasvavat, mida ligemal ja ligemal jõudsin oma koledale saatusele. Hakasin nüüd veidral uudishinnul valvama rohkearvulisi asju, mis meid kaasas ujusid. Olin kindlasti palavikus, sest leidsin koguni lõpu välja arvates nende laskumise suhtelist nobedust all nähtava vahupuole. „See kuusk,“ tabasin enese ütlemast, „on kahtlemata järgmine asi, mis teeb õudse hüppe ja kaob,“ — ja siis tundsin pettumust, et Hollandi kaubalaeva kere teemast ette jõudis ja enne põhja läks. Viimaks päle mitmeid sellelaadilisi mõistatlemisi ja igakordset eksimist sundis see tõsiasi — tõsiasi minu alalistest eksioletustest — mind mõtteid mölgutama, mis panid mu liikmed uuesti võbisema ja mu südame jälle raskesti põksuma.

„Mind ei erutanud uus kartus, vaid veel ärritavamana koitev lootus. See lootus tärkas osalt mälust, osalt aga praegustest tähelepänekustest. Tuletasin meelde selle hulga vees vulpivaid asju, mis kat- sid Lofodeni rannikut, olles Moskoe vooluse neelatud

„lial ei unusta ma seda aukartuse, hirmu ja imetluse tunnete segu, millega ümbrust silmitsesin. Paat näis nõia võimu läbi rippuvat määratu läbimõõduga lehtri sisemise pinna keskkohas, mille sügavus oli imevääriline ja mille täiesti siledaid seinu oleks võinud pidada eebenipuuks, kui nad poleks nii üllataval nobedusel ringi keerelnud ja poleks heitnud nii sätendavat ja õudset helki, täiskuu kiirte langedes kuldse hülguse vooluna ümmargusest lapist pilvedes, mida juba kirjeldasin, mustadest müüridest alla kuristiku varjatamate peidupaikadeni.

„Algul olin liiga segane, et midagi rahulikult tähele panna. Üldine kohutava ülevuse uhk oli kõik, mis nägin. Kuid pisut toibudes lasksin siiski pilgu loomusunnil alla libiseda. Selles sihis sain takistamatult välja vaadata asendi tõttu, milles laev kuristiku kallakul pinnal rippus. Ta seisis täitsa püsti — see on, ta lagi oli rõõbaspinnal vee tasapinnaga — kuid viimane moodustas enam kui neljakümne viie kraadilise nurga, nii et näisime palgi otstel lamavat. Siiski ei saanud ma tähelepanemata jätta, et mul vaevalt raskem oli selles seisukorras püsti püsida kui siis, kui laev oleks üsna tasaloodis asunud, ja see on arvata- vasti seletatav kiirusega, millega keerlesime.

„Kuu kiired näisid tahtvat musta sügavuse põhjani tungida; kuid ometigi ei näinud ma midagi selgesti paksu udu pärast, millesse kõik oli mässitud, ja mille kohal rippus suurepärase vikerkaar, nagu see kitsas ja kõikuv sild, mis moslemite arvates on ainuke teerada Aja ja Igaviku vahel. See udu või vaht sündis kahtlemata lehtri suurte seinade kokkupek- misest all põhjas, kuid kisa, mis sest udust üles taeva poole tõusis, ei usalda mina kirjeldama hakata.

„Meie esimene libisemine kuristiku ülemiselt vahuvööl oli meid suure hulga maad veeru mööda alla

agedaks. Järk järgult kadusid kobrutus ja vikerkaar, ja kuristiku põhi näis aegamisi kerkiat. Taevas oli selge, tuuled olid taltunud, täiskuu oli läänest säravana loojumas, kui leidsin enese ookeani pinnal, otse Lofodeni ranna vastu, paiga kohal, kus Moskoe vooluse veepeõõris oli olnud. Oli vagnemise aeg — kuid ikka veel lainetas meri maru tagajärjel püüvate voo- gudena. Ta veis viis mu vooluse kanalit, ja mõne minutit pärast paiskusin kaldale kalamestse püügi- kohale. Üks paat võttis mu üles, roidununa ja (nüüd peale hädahoju lõppu) keeletuna ta koldeste mäl- tusest. Need, kes mu pardale tõstsid, olid minu va- nad sõbrad ja igapäevased kaaslased, kuid nad tund- sid mu sama vähe ära, kui oleksid ära tundud vai- muderriigi rändaja. Minu juuksed, mis eelmisel päe- val olid olnud pigmüstad, olid valged nagu neid praegu näete. Räägitsin, kogu minu näoilme olivat muutunud. Jutustasin neile oma loo — nad ei usku- nud mind. Jutustan ta nüüd teile ja tohin vaevalt oodata, et seda enam usaldaksite kui Lofodeni lõbu- sad kalamehed.“

väga omapäraseks ja kunstili- sikks, ei tule nad enamall võt- jaid siiski „suuremad asjad“ välja, sest vastu valgust pildis- tamisel tuleb: 1) kasutada eri- nevad negatiivmaterjali, 2) hoi- da võtmisel objektiiv ees eri- list n. n. päikesekaitset (päi- kesleblende) ehk selle puudu- misele varjata valgusallikast tu- levate kiirte otsest langust ob- jektiiv mütsiga, raamatuga jne. See kõik nõuab aga hääd tähelepanu ja harjumist.

Kuna me pildistamisel kasu- tame pääle loomuliku päeva- valguse ka kunstvalgust (elek- ter, magnesium) siis maksab ülalöeldu ka nende kohta. Muu- dugi lisandub siin teisi raskusi, mis igakord pole nii kergesti ületatavad.

Nii näiteks ühe elektrilambi juures pildistamisel on palju puudusi; mitme lambi kasuta- mine nõuab valguse langemise täpset tundmist, kus tähtsaks

VALGUSE TUGEVUSE HIN- DAMISEST

Iga valguseallikas evib erine- va valgustugevuse, seepärast tuleb pildistajal tegemist teha valgustugevuse hindamisega, et määrata säritusaega (valgus- tamisekiirust) pildistamisel.

Üldiselt olgu nimetatud, et valguse tugevus iseseisvana hinnatult ei võimalda veel asu- da pildistamisele, kuna siin on veel mitu tegurit, mille kaas- mõju alles kindlaks teeb särit- lusaaja.

Kogenud fotograafid, töota- des peamiselt ühesuguse nega- tiivmaterjaliga ja kaunis üht- lastes valgustingimustes, tee- vad võtmed oma „arvanagemise“ järgi.

Moodne fotograafia aga ka- sutab säriaaja määramiseks mit- mesuguseid tabelleid ja valgus- mõõtjaid. Kuna valgusmõõt- jad üldiselt kui uudisajad on küllalt kallid, tuleb suuremal

20

ja sellest uuesti välja sülitatud. Kaugelt suurem osa neid oli otse haruldasel viisil purustatud — nii katki nihitud ja kare, otseki oleks neid pindasid teas pis- tetud — kuid siis tuli mu meelde, et nende seas olid mõned, mis ei olnud põrnugi moonutatud. Ma ei mõistnud seda erinevust teisti seletada kui oletu- sega, et karedeks hõõrutud riismed olid ainsad, mis olid täiesti põhja vajunud, kuna teised olid pöörisesse sattunud nõnda hilisel ajal, et nad põhjani ei jõudnudki ulatada, kui juba tuli tõusu või mõna vool, kuidas just juhtus. Pidasin võimalikkus, et nad kummalgi juhul sel moel üles ookeani pin- nale keerutati, ilma et neid oleks tabanud nende saa- tus, mis oli varemini neelu sattunud või rütemini põh- ja läinud. Ka tegin kolm tähtsat tähelepänekut. Es- mene oli see, et mida suuremad olid kehad, seda ru- tulisem oli harilikult nende laskumine; teine, et kahest ühesuuruse mahutusega kehast, millest üks oli kera- taoline ja teine miski muu kujuline, oli kera nobedus suurem; kolmas, et kahest samasuurusest kogust, mil- lest teine oli silindrine ja teine mis tahes kerakuju- line, vajus silinder enam aegamööda. Päle minu pääsmist on mul olnud mitu jutuajamist ühe selle ringkonna vana koolimeistriga, ja temalt õppisingi tarvitama sõnu „silinder“ ja „kera“. Ta seletas mul- le — kuigi olen seletuse unustanud — et mis tähele- panna oli üjuvate riismete kaju loomulikkus taga- järjeks, ja näitas, kuidas see võimalik on, et pööri- ses üjuv silinder osutab ta imevale jõule enam vastu- panekut ja vajub raskemalt kui sama suurusega, kuid mis tahes muu kujuga keha.

„Oli üks üllatav asjaolu, mis neid tähelepäne- kuid suuresti kinnitas ja minus himu äratas neid ka- sutada, ja nimelt see, et iga tiiruga läkime milliseki vaadi või ka laeva masti taolisest kogust mööda, kuna

21

mitmed neist asjust, mis olid melega olnud samal tasapinnal, kui esimest korda silmad avasin pöörise imelede, nüüd olid kõigil meie üle ja näisid vaid vähe oma esialgsest seisukohast nihkunud. Ma ei kõhelnud enam selle üle mis teha. Ot- sustasin end tugevasti veeami külge siduda, millest kinni hoidsin, seda lahti lõigata ja vette karata. Ara- tasin märkidega venna tähelepannu ja näitasin üju- vaid tünderid, mis meie lähedale tulid, tehes kõik, mis mu võimuses, et talle selgeks teha, mida kavatsesin ette võtta. Uskusin viimaks ju, et ta oli aru saanud minu kavatsusest, kuid olgu lugu nii või teisiti, iga- tahes vangutas ta meeleheitel pääd ja keeldus liiku- mast oma seisukohalt raudrõnga juures. Oli võimalik- teda kätte saada, hädadoht ei lubanud viivitada, selle- pärast otsustasin päale ränka sisemist võitlust ta saa- tuse hooeks jätta, kinnitasin enese aami külge rih- made abil, mis ta laeva küljes hoidsid, ja sööstusin ühes temaga silmapilkugi kõhklemata merre. Kuna see ei lõpetanud ruttu oma jutustuse. Või olla tund või pärasit kõik võite ette aimata, mis mul veel on öelda, teada, mil moel see pääsimine sündis ja te selle- näete, et ma tõesti pääsin — ja kuna teil juba on olen mina ise, kes teile selle loo pajatab — kuna te ei „Tagajärg oli just nagu loodeud. Kuna see ühes temaga silmapilkugi kõhklemata merre. Kuna see

Kui mitu ringi ümber vöö tegime, on võimatu ütelda. Kihutasime ühtelugu ümber umbes terve tund aega, ennemini lennates kui ujudes, aegamööda ikka rohkem ja rohkem vahutuse keskpaika nihku- des ja ikka enam ja enam ta hirmsale sisemisele äärele lähenedes. Kogu selle aja kestes ei lasknud ma silmapilgukski raudrõngast lahti. Vend seisis püües väikese tühja veeami najal, mille olime kõ- vasti kinni sidunud, ainuke asi, mida esimene maru- hoog polnud üle parda pühkinud. Kuristiku äärele jõudes laskis ta selle vallale ja katsus rõngast kinni hakata ja minu käsi sest vägivaldselt lahti rebida, sest meie mõlemi jaoks ei olnud selles ruumi. Elades pole ma tunnud sügavamalt kurvastust kui nüüd seda katset nähes — kuigi teadsin, et ta oli nõdrameelne, kui ta seda tegi — hullumeelne märatseja palja hir- mu tagajärjel. Siiski ei hakanud ma koha pärast võistleva. Teadsin, et oli ükskõik, kas hoidiski kee- gi sellest kinni või ei, sellepärast loovutasin talle rõn- ga ja läksin pärasse aami juurde. Seda ei olnud kuigi raske teha, sest meie purjepaat lendas õige kind- lasti ja ühetasaselt ringi, ainult sinna-tänna oõtsudes pöörise võimukatest tõugetest ja põrutustest. Vae- valt sain uues kohas aset võtta, kui paat nõksatas pa- remalt poolt ja langes otseti sügavikku. Pomisesin rutulise palve Jumalale ja mõtlesin, et kõigel on lõpp. „Langemise vapustavas hoos kahmasin loomu- sunniliselt kõvemini aamist kinni ja sulgesin silmad. Mitu minutit kulus, enne kui sõandasin nad avada, sest ootasin otsekohest hukatust ja panin imeks, et ma veel veega viimast surmaheitlust ei pidanud. Kuid läks üks silmapilk teise järele mööda. Kukkumise tunne kadus; ja laeva liikumine näis peagu sama kui enne vahuvöös, väljaarvatud, et ta nüüd enam külla- killi oli. Kogusin julgust ja vaatasin veelkord ringi.

46

osutub valguse kaugus, kõrgus, omavaheline tugevus jne.

MAGNEESIUM VALGUS- ALLIKANA

on niminetti huvitav, kuid et ta on killalt kallist, siis leiab ta fotospordlaste peres veel vähe kasutamist.

Magneesiumvalgusest olgu nimetatud kaks erinevat liikki: 1) Magneesiumipael — aeglaselt põlev ja 2) Magneesiumipulber — välksärina. Kuna magnee- siumipael on tänapäev vähetar- vitatav, siis olgu siin ruumi kokkuvõtte tõttu vaid mõni sõ- na magneesiumi pulbrist.

Magneesiumipulber on hõbe- hallikas kerge metall, mis esi- neb looduses ainult seotult, kal- niidis, dolomiidis, talgis, mere- vahus jne.

Segatult mõne hapnikurikka ainega süttib heleda leegiga ca 1/30 sek. kiiruse plahvatuses. Selle segu süttamiseks võib

47

kasutada salpeetepulberit (viib tule aeglaselt segunni), puuvillu — süttab kiiresti, enk selleko- hast vabrikute poolt müügilte lastud magneesiumlampi, mis süttab tulemasina „valgumh- li“ printsibiilil.

Valgustamiseks oidaugu väga et- tevatatlik, kuna see võib kerges- ti süttada pää, riided, või põ- letada näo ja käed. Et tuli ei rihkutsu aparaati, ega valgusti- kas tulelaine kiitniks lan- gema objektiivile ette, on tarvi- lik, et magneesium paigutataks vähemalt 1—1,5 m aparaadist tagapoole ja kõrgemale.

Ka harilikku lõkkehule valgu- sel on pildistamine mõeldav, kuid seljuhul tuleks jällegi tä- hele panna, et tuleleek ei sa- taks otseselt objektiivile ette, ku- na leek ei püsi ühtlasena ja ti- hendab negatiivil kaunis suures pinnas.

A. ANTONI

Berliini olümpiamängud 1936

Aleksander Antson'i nimi kirjanikuna sai populaarseks noorte peres 1936. a. sügisel ilmunud teose „Berliini olümpiamängud 1936“ läbi. Varem on tema sulest küll ilmunud rida raamatuid, kuid need ei saanud kindlasti nii ruttu säärase tunnustuse osaliseks, kui seda sai eelmainitud teos. Nagu selle teose päälkirjast juba nähtub, leiavad siin käsitlust spordisündmused, kuid need ei oma kaugeltki säärast vähest tähtsust kui mõni harilik võistluse kirjeldus, vaid tema taustaks on võetud ajaloolist väärtust omavad olümpiamängud, mis on juba järjekorralt XI. Meile, eestlasile, on need olümpiamängud just sellepärast eriti nimetamisväärsed, et meie kuulsusrikkad maadlejad saavutasid sääl imestamisväärsed tulemused. Võitis ju meie raskekaalu maadleja Kristjan Palusalu maailma parima maadleja tiitli, saavutades ameerika vaba- ja kreeka-roomamaadluses esikohad ning võitis nõnda kaks kuldmedalit. Ka teisi meie maadlejaid pääses tugevale konkurenttsile vaatamata auhinnale ja esimese kuue hulka. Pääle maadlejate said medaleid ka üks Eesti tõstja ja poksiija. Kergejõustiklaste käsi käis küll halvemini, kuid seda lohutavad maadlejate hiigetulemused.

A. Antson, olles varem tegutsenud ka spordialal ja tundes kõiki sporti käsitlevaid probleeme, on teose kõigiti põhjalikult koostanud. Olgugi, et ta ei jõudnudki kõiki võistlusalasid isiklikult päält vaadata, sest võisteldi ju mitmel alal korraga, on koostatud materjal iga võistlusalaga kohta sedavõrd täiuslik, nagu oleks ta neid isiklikult jälginud. Teoses käsitletakse kõiki tähtsamaid olümpiamängude alasid, kuna vähemtuttavad alad, nagu vehklemine, jalgrattasõit jne. on välja jäetud. Nende kohta leiame aga raamatu tagalehtedelt, samuti on teiste võistlusalade kohta, kolmele esikohale tulnute nimed ja tagajärjed. Ka leiame säält kõikide olümpiamängudel medalitele tulnud riikide nimed ja nende järjestuse. Pääle nende on sääl ka Eesti olümpiaatleetide ja nende juhtide nimed.

Nõnda saame seda teost lugedes põhjaliku ülevaate XI olümpiamängudest, mida täiendab veel üle kahesaja mitmesuguse foto olümpiaaadiõnionist, võistlejaist atleetidest ja üksikuist võitjast, päämiselt aga eestlasist, olümpiasangarist ja nende väärrikast vastuvõttust kodumaal. Võistluste kirjeldused on elavad.

„Berliini olümpiamängud 1936“ on kogukas (üle kolmesaja) leheküljeline teos. Lugedes köidab ta meid algusest lõpuni ja me elame kaasa võitjate võitudele, kuid ka paljude favoriitideks peetavate sportlaste ebaõnnestumisele, mille poolest olid XI olümpiamängud eriti rikkad.

Väärt raamat kingituseks spordihuvilisele.

MÖÖBLIÄRI TARTUS

VÖIDU TN. 32, TEL. 19-54.

Suures valikus raudvoodeid, voodimadratsid, reformpõhju, diivaneid, garnituure, kušette.

Valmistatakse moodsaid ja lihtmööbleid.

→ Kvaliteetne töö. ←

Lembit Tuur
Tartu

KARJAPÄEV

Kord veel väga väiksena läksin karja hoidema. Muri, nooruke kui minagi, kartis sarvedega loomi samuti. Mina aga kaval rebane, kindluseks mul kadakpõõsake. Keegi seda ei või puutada, siin võin vilet kartuseta luututa. Lehmi polnud meeles sugugi, sest ei olnud mehel lugugi. Mõte uue luulelennu sai, sinna ilmus mänguseltsiline Mai. Kõrge kuusk sai meile kangelaseks nagu Kalev muistegi, ümberringi kadakpõõsaist sortsid, kellega tal tuli maadelda. Nõnda mänguvallas kestis õhtuni, kõht ei nõudnud süüa sugugi. „Juku, koju!“ hüüdis ema hääl Maiega me kahekesi kadusime sääl.

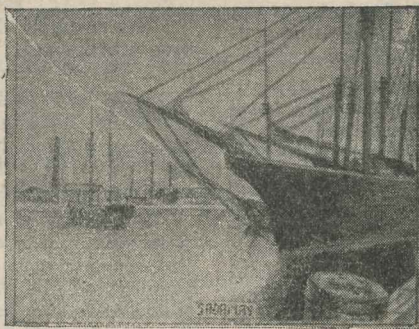
Aksel Tevan, 12 a.

Tuudi

KABE

Minu üheks armsamaks ajuspordi haruks on kabe (tamkamäng). Tihhti kutsun oma sõbraid kokku, et siis ühiselt tamkalahinguid lüüa, nagu suurmeister Keres malelual. Kahju on aga see, et keegi siin kandis malet ei mängi, kuna tamka on ikkagi tagaplaanile jäänud. Aga selle eest on siin häid tamkamängijaid, ja kõik poisikesed. Korraldasime ühiselt siis ka väikese turniiri parima mängija leidmiseks. Ka ma ise lõin agaralt kaasa — tuln kolmandale kohale.

L.

LAEVAD SADAMAS

K. Pajupuu, Alavere J. Pliats

Helmi Vint L.
Narva

S O O S

Pruunjas sammal, kuremarjad, oleme ju soos! Kaugel taamal lambakarjad, turbakuhilate harjad, — taevas punav nagu roos! Pehme sammal, vaikne rahu, kaunis küll on see! Läbi kasteniiske rohu, lehtede ja lillekahtu kulgeb meie tee.

Edgar Leis

Kanepi Hommik järvel Uduusse mähitud järvepind, lage lainte möllust, lage tuulte tuhinast, vaikne ja selge ta rind. Kalda pilliroode ääres väike kalake mängleb, vetel päksekiir kargleb, lendab kaares part. Hommik ilus ja selge, päikese paistel sääsed ju tantsul — saabub helge päev.

asetatud 8). Kandelauda nihutada ainult vastavast käepidemetest!

2) PILDISTAMISEKS ÜLESSEADMINE nõuab suurimat tähelepanu.

a) Pildistatava motiivi paigutamine soovitud pildiväljale, s. o. pildiformaadi täitmise;

b) Pildi teravustamine, mis käib ühtaegu eelmise toiminguga, kuna mõlemad toimuvad plaatkaamerail tuhmklaasil, filmkaamerail aga kaugusastmiku ja pildiotsija abil. Viimasel juhul tuleb lisatoiminguna kauguse mõõtmise võetava eseme ja aparadi vahel, kui see on alla 20 meetrit. Üle 20 meetri kauguste võib amatööraparadi objektiiv jätta püsima lõpmatusele.

d) Ilmastiku ja valgusolude hindamine, ning selle järgi valgustuseaja (säriaja) määramine nõuab algajail eritabelite tarvitamist.

osal fotosportlasist leppida valgustustabeliga. (Avaldame hiljem.)

MILLEST OLENEB VALGUSTUSAEG?

Valgustuseaja määramisel tuleb meil silmas pidada kuut eritingimust:

1. Pildistamiskoha laiuskraadi Maakeral;
2. Aastaaega, kuud ja kella-aega;
3. Ilmastiku olusid (pilvisustastmed);
4. Võetavat pildimotiivi;
5. Plaadi või filmi tundlikkust;
6. Kasutatavat diafraagmat.

1. Pildistamiskoha laiuskraadi mõju ei ole väikeste kauguste puhul pildistamisel tunduvalt märgatav, seepärast eraldatakse meil vaid kolme erinevat laiust: Lõuna-, Kesk- ja Ida-Euroopa. Meil on maksev Ida-Euroopa laius.

MARSILEND

Kui Kolbe lõpetas telegraferimise, ütles Kalevalla: „Nüüd puhkan. Suurem ja raskem osa meie teekonnast on alles ees ja nii väsinult nagu mina praegu olen, pole mingit mõtet seda jätkata.“ Nende sõnadega reguleeris ta aparraadi nii, et igas suunas mõjusid võrdsed külgetõmbejõud. Nüüd seisis marsilennuk kahe inimesega liikumatult maailmaruumis.

Kolbe asus juhikohale valvele ja Kalevalla heitis hapnikuballonidele pikali. Varsti täitis ta võimas teadusemehe norkamine väikese ruumi. Pluss unenägugi kaugest kodust, nii kaugest, nagu see pole olnud veel ühelgi inimlapsel, liikus ta suures kolbas, mille võimeid imetles praegu kogu maailm.

Kolbega mõtted viibisid sel eriskummalisel puhketunnil kodus, aga silm seiras valvsalt värisevaid osuteid, mis näitasid külgetõmbejõudude tugevust.

Mis see oli! Seni vaikselt kõikinud osut pöördus äkki poolringi võrra ja aparraadi läbis võimas tuksatus. Järgneval hetkel sööstus ta kohutava kiirusega minema. Aparraadi sisemust muutus talumatult kuumaks, kuid kiirus üha suurenes. Kolbe vajutas kord ühele, kord teisele nupule, keeras siit ja säält, aga ei pannud piiri kohutavale sööstule, vaid kutsus esile ainult aparraadi siia-sinna vonkumisi.

Kalevalla oli äkilisest tõukest ärganud, aga unesegasena ei taibanud ta, mis on juhtunud. Siis äkki, saades aru olukorra kohutavusest ja selle põhjusest, katsus ta haarata kangist, mille allatõmbamisega oleks võinud tühjendada kõik lennusuunapoolsed ultrakuulid ja laadida vastaspoole. Aga õhupuudusest ja suurest kuumusest nõrgestatuna suutis ta vaid kangile näidates sosistada: „See... parempoolne...

sää!” Kolbel õnnestus ülinimliku pingutusega tõusta põlvedele ja haarata hammastega kangist. Väsinud keha langes uuesti tagasi, aga hambad ei lasknud lahti kangist ja see vajus väikese naksuga alla.

Aparraadist käis läbi äkiline võpatus, siis kestev värin ja kohutav kiirus muutus aeglaseks liuglemiseks. Kalevalla laskis ruumi hapnikku ja varsti ajas end püsti ka Kolbe. Kohutavast elamusest tummana vaatas ta otsa Kalevallale. Mõlemate meeste otsaesisel pärlendas higi, hirmu ja suure kehalise pingutuse tagajärg.

Kalevalla vaatas peeglist, et näha eesmärgi kaugust ja hüüatas üllatunud, kui nägi sääli Marsi asemel Maad, mis oli nii lähedal, et sellel võis eraldada isegi suuremaid kõrgustikke ja järvi, ookeanidest rääkimata.

„Veel mõned minutid,” rääkis Kalevalla, „ja meie oleksime purunenud ühes oma aparraadiga vastu meie oma planeeti, kui me siia sisse enne ära ei oleks kõrbenud. Ja seda põhjustas lendtäht, mis tormas meist mööda. Oma külgetõmbejõuga vedas ta kaasa ka meid. Praegu ei jää meil muud üle kui kinnitada kannad uuesti Maa pinnale. Akkumulaatoreid peab uuesti laadima ja siis asume jälle marsilennule. Küll siis õnnestub.”

Kolbe oli tulnud vahepeäl peegli juure ja vaatles huviga üha selginevaid geograafilisi piirjooni Maa kujutisel. Põhjapoolkeral oli öö, aga kuupaistes võis eraldada Balti merd ja selletõttu oli kerge leida maandumispaika.

Kalevalla vähendas kiirust, mis vahepeäl iseenesest oli muutunud suureks ja aparraat vajus aeglaselt allapoole. Varsti järgnes kerge tõuge ja Kolbe avas luugi. Mõlemad mehed astusid lämmatavalt kuumast ruumist jahedasse suveõhe.

Väliskirjavahetusest

Paljud „Õpilastele” lugejad pöörduvad rahvusvahelise organisatsiooni „SEL” voliniku poole Eestis, paludes välismaa noorte aadresse kirjavahetuseks, kuid sääljures pole nende kirjas märgitud ei maad, missugusega kirjavahetust soovitakse, ega ka seda, millises keeles kirjavahetus toimuks.

Et leida endale sobivat sõpra välismaalt, tuleks kirjas ära märkida kirjavahetust soovija vanus, millise riigiga kirjavahetust soovitakse ja mis keeles, sest mis hääd oleks, kui soovivaldaja saaks sellise välisõpilase aadressi, kellega ta keele oskamata tõttu kirjavahetust pidada ei saa.

Pääle selle pole SEL-i volinikul võimalust igale üksikule kirjavahetust soovijale anda kõiki aadresse üle kogu maailma, nagu paljud seda oma kirjas paluvad. Sellisel korral, kus soovitakse aadresse laiemas ulatuses, tuleks otsekohe pöörduda vastavate „SEL” välisriikide volinikkude poole, margistades kiri 25 sendiga ja juure lisades vastuseks respondkupong või kirjutada vastusega postkaardil.

Mis puutub aga neisse, kes paluvad „SEL” välisriikide volinikkude aadresside avaldamist „Õpilastele”, siis on need kord „Õpilastele” juba ilmunud ja neid numbreid on veel saada. Muidugi on ju palju riike juure tulnud, mida siis veel polnud märgitud, kuid nüüd õppeaasta lõppedes on aadresside kordamine mõtetu. Vahet on see võimalik sügisel õppeaasta alul.

O. Kivistik — Paide. Vastus Teile on viibinud seepärast, et Teil pole kirjas märgitud, mis keeles kirjavahetust soovite. Teatage postkaardil või pöörduge kohe Kreeka ja Argentiina volinikkude poole.

A. R. — Valga. Kirjutage volinikkudele:

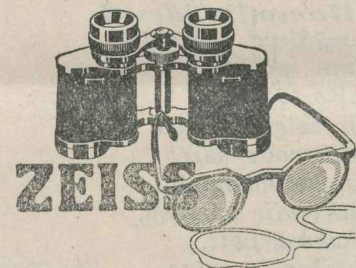
Mr. Menahem Dodo, Benoliel 16, Tanger. Maroko.

Mr. Kikusaburo Ishii, Osaka-Nishi, P. O. Box 20, Osaka. Japan.

Mr. Chang Ching-Chin, 27, Ta-Shin St., Yunnanfu. Cinujo.

Kirjavahetus inglise või esperanto keeles. „SEL” volinik Eestis.

JÄRGMINE „ÕPILASLEHT” ILMUB KAKSIKNUMBRINA! (VT. LK. 10 ALL.)

Prillid, pikksilmad, ilmanäitajad kraadiklaasid, hügromeetrid jne. suures valikus

B. SCHULTZE

TARTU, RÜÜTLI 10

Möödukad hinnad

50

2. Aastaaja, kuu ja kellaaja suhtes on meil aga juba enam erinevusi. Nii oleks kuude suhtes öelda, et valgustugevuselt jagatakse neid kuude tugevustasmesse.

Valgustugevuselt on võrdsed:

1) Juuni — Juuli	0
2) Mai — August	1
3) Aprill — September	2
4) Märts — Oktoober	3
5) Veebruar — November	4
6) Jaanuar — Detsember	5

Valgustugevus alaneb; suhteline valgustusaeg aga tõuseb.

B. FOTOTEHNIKA

Kuidas meie pildistame?

Kui omame fotokaamera, siis huvitab meid, kuidas sellega saaks teotsema hakata. Kipume pildistama, ilma et hooliksimida, millal, kus ja kuidas. Enne tuleb põhjalikult tutvuda oma uue sõbra „iseärasustega”.

51

Kui oleme mõne „Box”-kaamera omanikud, siis selle ehitus on sedavõrd lihtne, et ta käsitlemisega tuleme juba õige varsti toime.

Lõõtskaamerad on aga keerukamad, seepärast ilma eelharjutusteta ei maksaks kohe pildistama hakata.

Eelharjutusiks sooritame kõik pildistamistoimingud tühja aparraadiga.

Pildistamistehnikas vaatleme kolme erinevat töövõtet:

1) **KAAMERA AVAMISEL** ärge tarvitage kusagil jõudu. Avamiseks

a) suruda aparraadi lukunupule ja kaamera avaneb;

b) jooksupõhja alla tõmmates riivistame selle külkan-gidega;

d) objektiiv kandelaud välja tõmmata rõõbastikule ja seda mööda tuua kuni kaugusastmikuni, kus see takistub lõpmatusel (∞ — küljeli

SPORT

KOTKAS ASTUS PALUSALU ASEMELE

EUROOPA-JUKUL ALGUS OLI RASKE!

„J. Kotkas — see on uus Palusalu! Mida kauemini kestis tema maadlus Nymaniga, seda selgemaks sai tema paremus. Ja polnud siis ootamatus, kui võit anti Kotkale 3:0.“ Nii kirjutas üks rootsi suu-remaid ajalehti.

Enne euroopavõistlusi ei teadnud keegi aimata, et Kotkas on nõnda tubli. Kes-teab, kas tal endal oli pisutki lootust, et tuleb Euroopa-meistriks? Sest mida ta oli senini saavutanud? Kuid sellest kuuleme kohe.

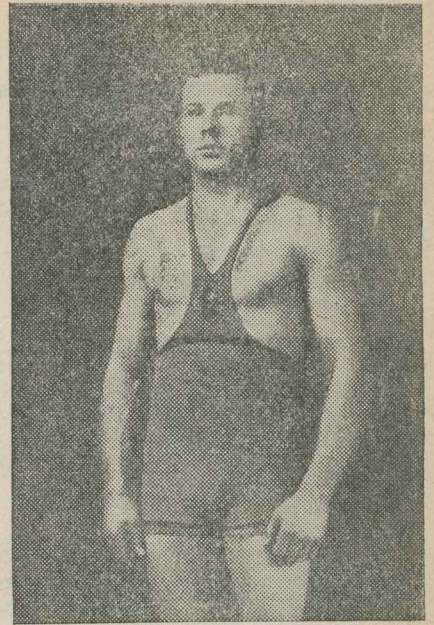
Esmajoones — J. Kotkas on praegu noor, üllatavalt noor edu jaoks, mida ta on saavutanud. Aastaid on tal 23. Täpsamalt: sündinud 2. veebr. 1915. a. Tartumaal, Kodijärve vallas, kus vanaisa pidas talu. Vahepeäl küll Kotka vanemad elasid Peterburis (= Leningrad), kuid mitte kaua. Isa läks maailmasõtta — ja sinna ta jäigi. Koolis käis väike Juku Tartus, 15. algkoolis, sest ema oli vahepeäl kolinud linna, kuid suvevaheaeg ja varasem lapsepõlv möödus muidugi maal — vanaisa talus. Algkoolist tulles poiss peagi õpib ameti, millega teenida leiba. Mehele meeldib meistriamet — veevärgi ja keskkütte alal. Siit kutsub J. Kotka oma hõlma sõjavägi. Madruse mundrit kandis ta alul Tallinnas, siis Tartus, Peipsi laevastiku-divisjonis. Hiljem sportlaste eest hoolitsejad võimaldasid talle koha Tallinnas, Eesti Pangas, kus Kotkas praegugi ametis.

Juba koolis oli Kotkas tugev poiss. Sellest jutustab Kotkas „Ul.“ järele ise nõnda: „Kui kooli läksin, olin klassis tugevaim poiss. Vabal ajal ja vahetundidel ikka rassisime. Kerge oli teisi panna selja pääle. Ja karistuseks sellise rassimise eest tuli mitu korda nurgas seista; isegi elukommete kallale kippumisega hirmutati mind. Tee „Tartu Kalevi“ maadlusmatile leidsin nagu iseeneest, kuid sääal harjutasin rohkem tõstekangiga. Olin 15-aastane, kui esmakordselt pidevalt hakkasin harjutama. Kasvu oli küllalt ja kaalu 86 kilo ümber. Aga alul ei tahtnud asi vedu võtta. Vaatan — väikesed mehed, kes varem harjutanud, loopisid kerge vaevaga 70 kilo üles,

mul aga käed ütlesid üles. Keret oli küllalt, aga käed olid veel nõrgad.“

Kuid ega see võtnud mehel tuju ära, ja ergutas veendumus, et küllap kord hakkab minema paremini. Ei kadunud see lootus ka esimeste avalikkude võistlustega, milliseiks olid maadlusesivõistlused Tartus 1935. a. Sääal meie vastne Euroopa-meister kaotas seljaga Karklin'ile ja Viikmäe'le. Palusaluga loos teda kokku ei viinud. „Halvemale kui neljandale kohale ma ei saanud tulla, sest raskekaalus oligi ainult neli võistlejat. Karklin'ile pidasin vastu viis ja Viikmäe'le neli minutit. Tõepoolest — ega mul siis maadlemisest olnud palju aimu, — loobiti ja tõsteti mind matil nagu pundart.“ Nõnda jutustab Kotkas praegu oma esimesest võistlusest.

Aga need kaks kiiret seljakaotust ei hirmutanud meest matilt, sest Kotkas on mees, kes oskab ka väärikalt kaotada ja teab, et kaotustest

JOH. KOTKAS

võib üksnes õppida. Nii lausus ta pärast Euroopa-meistriks tulekutki, kui sõbrad ütlesid, et nüüd on oodata varsti Rootsi võistluskutseid, sest Nyman tahab tasuda: „Kui kutsuvad, eks ma siis muidugi lähe. Mida rohkem võistlen, seda paremini õpin tundma oma vastaseid ja see on mulle aina kasuks!“

Usume praegu kõik, et see meistritiitel ei jää Euroopa-Juku viimaseks ega kõige tähtsamaks. Pääasi — Kotkas on noor ja selge päega.

N. KARKLIN

Meie teine üllatusmees Euroopa-ivõistlusil, kes esines seekord poolraskekaalus ja oleks peagu võitnud maailma-kuulsa rootslase A. Cadier'. Tuli tema järele hõbedale. Rootslased hindasid Karklin'i parimaks.

MAAILMA KIIREMAIST MEHIST

KUIDAS ON ARENENUD 100-M MR	
1884. T. F. Potter (USA)	11,25
1886. W. Baker (USA)	11,2
1886. Ch. O. Wood (Inglise)	11,2
1889. C. H. Sherill (USA)	11,2
1890. R. de Zevallos (Hispaania)	11,2
1891. A. Tournois (Prantsuse)	11,2
1891. L. H. Gary (USA)	10,8
1891. E. De Ré (Belgia)	10,8

1896. H. H. Albin (Rootsi)	10,8
1900. F. W. Jarvis (USA)	10,8
1900. W. B. Tewkesbury (USA)	10,8
1905. W. Dunker (Saksa)	10,8
1906. K. Lindberg (Rootsi)	10,6
1911. R. Rau (Saksa)	10,6
1912. D. F. Lippincott (USA)	10,6
esimene ametlik MR.	
1920. Scholz (USA)	10,6
1921. C. W. Paddock (USA)	10,4
1929. Eddie Tolan (USA)	10,4
1930. Percy Williams (Kanada)	10,3
1932. Eddie Tolan (USA)	10,3
1932. Arthur Jonath (Saksa)	10,3
1933. Ralph Metcalpe (USA)	10,3
1934. Ehlace Peacock (USA)	10,3
1934. Christian Berger (Holland)	10,3
1936. Jesse Owens (USA)	10,3
1936. Jesse Owens (USA)	10,2
1937. Ben Johnson (USA)	10,2

Hädavajalikum ere matkale

A. FREDERKING!
=TURIST=SEEP

95. VÕTMEMÕISTATUS (5 punkti)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

Ruutudes: 1—44. 1938. a. suurimad spordisündmused Eestis, 45—58 Tänavune raskekaalu euroopameister kreeka- rooma maadluses, 59—69. Rahvusvahelise maadlusiidu juhtivamaid tegelasi, 70—85. Eesti kuulsaim maadleja, vigastuse tõttu ei võistelnud tänavustel Euroopavõistlustel, 86—97. Saksa paremaid maadlejaid, 98—100. Eesti kuulsuslik maadleja, poolraskekaallane.

- I. 25 7 3 29 20 10 49 — 6 1 14 12
19 2 50 9 77
- II. 53 21 26 40 30 91 24 — 15 13
94 55 4 — 78 85 2 86 27 78 6
- III. 31 5 32 74 11 17 — 18 33 46 8
23 — 61 54 42 70 27 80 35
- IV. 78 28 64 71 43 62 — 98 51 12
74 67 22 47 87 60 36
- V. 44 59 72 88 19 63 52 55 37 15
58 53 93 — 84 38 97 65 90 50
- VI. 6 10 56 29 81 69 48 57 3 93 —
76 49 39 96 71 73 82 100 98
- VII. 59 16 60 68 41 89 79 — 78 93
47 84 83 45 7 34 101 25 60
- VIII. 92 37 75 54 31 99 70 — 102 83
95 93 87 97 — 66 101 70 72

- I. Tallinna Euroopavõistluste hõbe-
medalimees poolraskekaalus. —
Soomlasest kuldmedalimees.
- II. Taani paremaid maadlusmehi. —
Rekordilise ajaga kaotaja EMM-I
(Euroopa maadlusmeistervõistlus-
tel). — Eesti keskkaallane EMM-I.
- III. Kaks parimat maadlusmaad ja
viimase maa parimaid mehi.
- IV. Mees, kes võistles üksinda oma
rahvuse au eest. — Saksa pare-
maid mehi EMM-I.
- V. Poola sulgkaallane EMM-I. —
Taani raskekaallane EMM-I.
- VI. Soome paremaid kergekeskkaal-
lasi. — Rootsi medalimees.
- VII. Lurichi-aegne Eesti paremaid
maadlejaid. — Soome sulgkaal-
lane.
- VIII. Poolakas EMM-I. — Rootsi
„maadlusinsener”. — Soome me-
dalimees.

96. TÄHTMÕISTATUS. (3 punkti)

Neist maadlejate nimedest võtta igast üks täht, nii et ülalt alla lugedes saak-
sime Eesti esimese suurmaadleja.

KARKLIN
LOOARU
ROOLAAN
LUIGA
CADIER
HUHTANEN

97. ON SEE NII?

1. Saksa on Euroopa teine maadlus-
maa. 2. Kotkas asendas väärikalt
olümpiavõitjat Palusalu EMM-I. 3. Soo-
me saavutas 1938. a. EMM 3 meistritiit-
lit. 4. Läti parim maadleja oli Ozolins.

LAHENDID ÄRA SAATA HILJEMALT 17. SKP.

TÄNASED AUHINNAD:

1. E. Õun — Soomusrongil.
2. E. Vilde — Esimesed „tribulised”.
3. Kipling — Esimene kiri.

ÕIGESTI LAHENDAJAD: (Nr. 25)

O. Vallimäe — 8 p., H. Joonuks — 8
p., A. Kiho — 8 p., B. Kuusik — 10 p.,
H. Nagel — 7 p., H. Kuurmann — 7 p.,
H. Oja — 2×10 p., A. Koplivee — 8 p.,
E. Meena — 8 p., V. Helk — 8 p., A.
Erm — 7 p., E. Pille — 4×13 p., K.
Saks — 10 p., H. Tõlgu — 10 p., E. Leis
— 8 p., E. Vällö — 8 p., O. Kallasma —
8 p., K. Jakobsoo — 8 p., H. Mosin —
8 p., K. Raig — 5×13 p., V. Noortauts
— 8 p., H. Põljoja — 8 p., V. Toots —
8 p., H. Kivirähk — 8 p., G. Kallas —
3×8 p., A. Haug — 2×10 p., J. Laur —
3×13 p.

NEIL VEDAS: Nr. 25

1. E. Pille — Indiaani muinasjutte
2. G. Kallas — Loomkangelased
3. V. Toots — Kille ja Kalle

MAAILMA KULLATAGAVARAD

1931. a. oli maailmas keskpankade
ja valitsuste andmete järgi 597,4 milj.
untsi kulda (1 unts = 31 gr) ja 1937. a.
816,2 milj. untsi.

Kulla jaguvust üksikute riikide va-
hel näitab alljärgnev tabel.

	1931	1937
Ameerika Üh.	196,0	364,6
Inglismaa	28,5	77,0
Prantsusmaa	130,5	73,3
Holland	17,3	26,6
Helveetsia	21,9	18,5

1937. a. tarvitati suhkrut 23.990.716
tonni, kuna 1928. a. 23.639.163 tonni.

AITA NAERDA

H. Pihlapuu
Rogosi

N.

JALGRATTASÕIT

Ema on saanud uue jalgratta ja õpib
nüüd esmakordselt sõitu taluõuel. Ku-
kub aga ühtelugu, mida ta väike poeg
jälgib hoolega. Pärast näeb ema, et
poiss jookseb küll siledal murul, kuid
kukub samas pikali ja tõuseb jälle. Kü-
sib siis ema poisilt:

„Miks sa alati kukud, kui kive ja
kände ees ei ole?”

„Ma mängin jalglatta sõitu,” vastab
poiss.

A. Kopelmann, 14 a.
Paldiski

N.

KODULOOTUNNIS

On kodulootund. Asutakse parajasti
kuude pikkuste ja aastaegade alguste
õppimisele. Et saada üldpilti, kui suu-
red on õpilaste teadmised sel alal, kü-
sib õpetaja neilt, millal on talve algus.

Klassis tekib sügav vaikus. Keegi ei
tea. Viimaks tõuseb väike Karla püsti
ja sõnab: „Talve algus on siis, kui lu-
mi tuleb maha ja loikudele külmub jää
pääle, kus võib liugu lasta ning kelgu-
ga sõita.”

H. Joonuks
V.-Maarja

N.

SÕJAKANGELANE

„Kas tead? Mina panin üksinda
terve venelaste pataljoni jooksma!”

„Kuidas see võimalik oli?”

„Väga lihtsalt, nemad ajasid mind
taga!”

H. Joonuks
V.-Maarja

N.

KEVADNALI

„Millal sa, Jüts, esimest korda kuld-
nokka nägid?”

„Eile!”

„Oh, sa vaeneke! Ma nägin juba
kümne aasta eest!”

Toimetus ja talitus: Tartus, Võidu 10. Õ/k. „Koolivara”, telef. 8-29. Tallinna abitalitus: „Kooli-Kooperatiiv” S.-Karja 19, telef. 456-32. Posti jooksev arve nr. 2188. Vastutav toimetaja: M. Nurmik. Tegevtoimetaja ja talitusjuht: E. Tõnismäe. Väljaandja: Tartumaa Õpetajate Liit. „Õpilasleht” ilmub üks kord nädalas. Tellimishind postiga: aastakäik (30 nr.) — kr. 1.50; poolaastakäik (15 nr.) — kr. 0.75; (10 nr.) — kr. 0.50; (5 nr.) — kr. 0.25. Aadressimuutmine 15 s. Kuulutuse hind: lehe ees 15 s. mm, mujal 5 s. mm. Trükkikoda J. Mällo, Rüütli 4, Tartus.

Järgmine „Õpilasleht” ilmub 24. skp. aastakäigu lõpu puhul kaksiknumbrina (nr. 29 ja 30 koos) suuremas kaustas ja piduliku LÕPETAJATENUMBRINA. Kaksiknumbri tingib praegune kibe töö- ja lõpetusaeg kooles, ühtlasi aeg, et lõpetajate-number jõuaks veel enne õppetöö lõppu kätte. Kaksiknumbri hind 10 senti.

Õpilaslehe
kupong nr.

28
1938